Na pomoc auditorům – dotazy a odpovědi z oblasti metodiky účetnictví

Použití středové ceny („mid cena“) pro ocenění finančních aktiv v portfoliích investičních fondů

Datum zveřejnění stanoviska: 27. 1. 2021

Dotaz

Mohou investiční fondy použít tržní kotaci střed („mid cenu“) pro ocenění finančních aktiv[1] reálnou hodnotou od 1. ledna 2021 pro účely své účetní závěrky sestavené dle vyhlášky č. 501/2002 Sb.?

Odpověď

Investiční fondy mají povinnost pro účely vykazování finančních nástrojů, jejich oceňování a uvádění informací o nich v příloze v účetní závěrce postupovat podle mezinárodních účetních standardů upravených přímo použitelnými předpisy Evropské unie o uplatňování mezinárodních účetních standardů (dále jen "IFRS"). Definice reálné hodnoty, včetně způsobu jejího stanovení, je uvedena v účetním standardu IFRS 13 Ocenění reálnou hodnotou.

Definice a požadavky IFRS 13

IFRS 13.2[2] definuje cíl ocenění reálnou hodnotou, tj. odhadnout cenu, za níž by mezi účastníky trhu ke dni ocenění za obvyklých tržních podmínek proběhla řádná transakce spočívající v prodeji aktiv nebo převodu závazků (tj. výstupní cenu ke dni ocenění z pohledu účastníka trhu, který vlastní aktivum nebo dluží závazek).

V případě, že jsou pro stanovení reálné hodnoty použity vstupy z trhu[3], na kterém je pro oceňované aktivum dostupná nabídková (bid) a poptávková (ask) cena, IFRS 13.70 stanoví požadavek použít ke stanovení reálné hodnoty cenu v rozpětí mezi nabídkovou a poptávkovou cenou, která za těchto okolností nejlépe reprezentuje reálnou hodnotu[4]. Dle IFRS 13.70 je použití bid cen pro aktiva (a ask cen pro závazky) možné, ale není povinné.

IFRS 13.71 dále umožňuje použití středových cen („mid cen“) jako praktického zjednodušení pro stanovení reálné hodnoty v rámci rozpětí bid-ask.

Použití bid, ask a mid cen

Standard IFRS 13 požaduje nalézt v rámci rozpětí bid-ask cenu, která bude nejlépe reprezentovat reálnou hodnotu odpovídající stanovenému cíli, tj. cenu, která by byla získána za prodej aktiva. Určení této hodnoty většinou znamená použití úsudku současně s informací o historických bid cenách, ask cenách a skutečně dosahovaných cenách reálných transakcí.

---

[1] Zejména dluhopisů a obdobných cenných papírů, pro které platí §196 odst. 1, písm. a) zákon o investičních společnostech a investičních fondech č. 240/2013 Sb., viz: *„pro určení reálné hodnoty dluhopisu nebo obdobného cenného papíru nebo zaknihovaného cenného papíru představujícího právo na splacení dlužné částky je možné použít průměrnou cenu mezi nejlepší závaznou nabídkou a poptávkou (středová cena)“*

[2] Obdobně IFRS 13.24, IFSR 13.57 a IFRS 13. dodatek A.

[3] Např. na tzv. dealerském trhu popsaném v IFRS 13, B34.

[4] V rámci odpovědi je řešeno ocenění samostatných aktiv, nikoliv čisté pozice portfolia finančních aktiv a pasiv popsané např. v IFRS 13.48-56

V rámci reálné hodnoty nejsou dle IFRS 13.25 zahrnuty transakční náklady[5]. Nicméně rozpětí bid-ask může tyto náklady, kromě dalších složek, obsahovat. Při stanovení ceny, která bude nejlépe reprezentovat reálnou hodnotu, je tak možné ještě analyzovat rozpad bid-ask rozpětí na transakční náklady[6] a ostatní složky.

Použití mid ceny, které je jako praktické zjednodušení umožněno IFRS 13.71, nemůže ale vést k rozporu s cílem ocenění reálnou hodnotou definovaném v IFRS 13.2. Pokud bude existovat očekávání, že mid cena povede k ocenění významně odlišnému od bodu v rámci rozpětí bid-ask, které nejlépe reprezentuje reálnou hodnotu, pak použití mid ceny nebude možné. Vhodnost mid ceny pro konkrétní finanční nástroj je opět nutno vyhodnotit na základě úsudku, specifických okolností a faktů. Účetní jednotky tedy např. mohou v určitých situacích vyhodnotit, že mid cena je více vhodná pro nástroje obchodované na likvidních trzích s úzkým rozpětím bid-ask. Naopak pokud bude rozpětí bid-ask velmi široké, nebo dojde k jeho významnému rozšíření, mohou usoudit, že mid cena nemusí reprezentovat reálnou hodnotu a její použití nebude vhodné.

Na výše definovanou otázku, zda lze aplikovat ocenění na základě mid ceny pro ocenění finančních aktiv v portfoliích investičních fondů pro účely sestavení účetní závěrky fondu, je nutné odpovědět tak, že záleží na vyhodnocení konkrétních specifických podmínek a okolností. Nelze však aplikovat ocenění mid cenou paušálně bez uvedeného posouzení a očekávání, že mid cena nebude významně odlišná od ceny odpovídající cíli ocenění reálnou hodnotou. Při uvedeném posouzení by investiční fondy mohly využít informace o očekávání a historické zkušenosti ohledně dosahované ceny při realizovaných prodejích v rámci rozpětí bid-ask, výši tohoto rozpětí a jeho vývoji v čase[7], ale případně i odhad složek rozpětí bid-ask (do jaké míry obsahuje transakční náklady pro prodej aktiva nebo převod závazku).

Za předpokladu, že se vstupy a pozorování pro výše zmíněné vyhodnocení nezmění, tak by výsledný přístup pro oceňování měl být používán[8] konzistentně i v následujících účetních obdobích. Toto platí ale i pro obdobná aktiva v rámci stejné účetní závěrky – stejný typ aktiv by neměl být oceňován jinou cenou v rámci rozpětí bid-ask bez dostatečného zdůvodnění pro použití odlišné ceny.

Specifika fondového odvětví

Dle současné právní úpravy relevantní pro oceňování majetku v investičních fondech může existovat rozdíl[9] mezi hodnotou aktiv stanovenou pro účely účetní závěrky a pro účely stanovení fondového kapitálu, resp. jednotkové aktuální hodnoty cenných papírů vydaných investičními fondy používanou pro odkupování a vydávání cenných papírů dle statutu fondu.

Investiční fondy mohou ve vymezených případech využít ustanovení §196, odst. 1, písm. a) zákon č. 240/2013 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech (dále jen

[5] Transakční náklady jsou definované jako *„náklady na prodej aktiva…na trhu …, které lze přímo připsat vyřazení aktiva …a splňují obě následující kritéria: (a) Vyplývají přímo z dané transakce a jsou pro ni zásadní. (b) Nebyly by účetní jednotce vznikly, kdyby nebylo rozhodnuto o prodeji aktiva…“* [IFRS 13 Appendix A]. Transakční náklady se tedy liší v závislosti na tom která konkrétní jednotka a jakým způsobem danou konkrétní transakci provádí [IFRS 13.BC61].

[6] Případně v jaké výši jsou relevantní pro prodej a v jaké pro nákup.

[7] Výše rozpětí a jeho vývoj může rovněž naznačovat, že kotace z trhu nepůjde použít bez dodatečných úprav, viz např. IFRS 13.B37, B38.

[8] Účetní politika společnosti pro použití ceny v rámci rozpětí bid-ask, nebo použití mid ceny s sebou nese i dopad na účtování o zisku či ztrátě při počátečním zaúčtování finančního aktiva, či účtování o transakčních nákladech pro aktiva, která nejsou oceňovaná na reálnou hodnotu do zisku nebo ztráty.

[9] Uvedený rozdíl může vznikat i z dalších důvodů, než je použití mid cen pro finanční aktiva.

„ZISIF“), a pro účely odkupování a vydávání cenných papírů použít pro ocenění majetku fondu cenu mid.

Pokud mid cenu nebude možné použít i pro účely sestavení účetní závěrky (viz důvody popsané výše), měl by fond daný rozdíl prezentovat v příloze v účetní závěrce formou sesouhlasení (rekonciliace) mezi hodnotou představující vydané podílové listy nebo investiční akcie prezentované na rozvaze fondu v účetní závěrce a hodnotou fondového kapitálu dle výše uvedeného zákona, která určuje aktuální hodnotu podílového listu nebo investiční akcie používanou pro odkupování a vydávání těchto cenných papírů.

Upozorňujeme, že odpověď Komory auditorů ČR (KA ČR) na výše uvedený dotaz je založena na současném znění právních předpisů a jejich převažujících interpretacích, které se mohou v budoucnosti změnit. Doporučujeme proto ověřit si závěry uvedené v této odpovědi.

Dále upozorňujeme, že KA ČR nemůže vydávat závazná stanoviska a nemůže suplovat funkci regulátora účetnictví a auditu. Závazná stanoviska může vydávat pouze soud. KA ČR tedy žádným způsobem neodpovídá za jakoukoli škodu, která by vznikla třetím osobám v souvislosti s využíváním názoru prezentovaného v této odpovědi. Při zpracování odpovědi jsme vycházeli ze skutečností popsaných v dotazu.